

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE
az AJB-510/2018. számú ügyben

Előadók:

Dr. Mézes Norbert
Dr. Fliegauf Gergely
Dr. Gilányi Eszter
Dr. Pápai Norbert

Látogatás helyszíne:

Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda

2018.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-510/2018. számú ügyben**

Előadó: Dr. Mézes Norbert

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjában biztosított jogkörömben eljárva, amely szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatom, látogatást tettem a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda (8000 Székesfehérvár, Deák Ferenc utca 2-4.) (a továbbiakban: Fogda) épületében.

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

Az Európa Tanács Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottsága (a továbbiakban: CPT) magyarországi látogatásai során több alkalommal vizsgálta a rendőrségi fogva tartás körülményeit.²

A CPT³ hangsúlyozta, hogy a megfélemlítés és a fizikai bántalmazás veszélye közvetlenül az őrizetbe vétel után a legnagyobb. Szállítás során is érheti rossz bánásmód a fogvatartottakat, például bántalmazás vagy fenyegetés.

A Jegyzőkönyv 19. cikk a) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmusokat – többek között – fel kell hatalmazni a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmód rendszeres vizsgálatára. A rendszeres vizsgálat magában foglalja fogvatartási helyek látogatását.

A Fogdán korábban NMM látogatás nem történt. A vizsgálat a CPT látogatások tapasztalataiból megfogalmazható ajánlások megvalósulásának, a rendőrségi fogva tartás és az ehhez kapcsolódó fogvatartotti szállítás körülményeinek ellenőrzésére irányult.

1.2 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A § és 39/B § (1) bekezdés

² A testület 1994-ben mind a Gyorskocsi utcai, mind az Aradi utcai Fogdában, 1999-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2009-ben a Központi Fogdán, 2013-ban mindkét Intézményben, 2015-ben a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság fogdájában tett látogatást.

³ CPT 21. általános jelentés [CPT/Inf (2011) 28] 19. pont.

A Jegyzőkönyv 4. cikke 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja értelmében szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottság a Svédországban tett első látogatásáról szóló jelentésében kiemelte, hogy a rossz bánásmód megelőzését a fogva tartás első pillanatától kezdve biztosítani kell.⁴

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 2.§ 4. pontjában írt értelmező rendelkezés szerint fogvatartott a rendelet 1. § a) - f) pontjában meghatározott, személyi szabadságától megfosztott személy.⁵ E bírói vagy más hatóság által elrendelt személyi szabadság elvonás – nem főszabályként – rendőrségi fogdán végrehajtható.

A leírtak alapján a rendőrségi fogda valamennyi felsorolt, szabadság elvonási forma végrehajtása tekintetében a Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási hely.

1.3 Az érintett alapvető jogok

- *Jogbiztonsághoz fűződő jog:* Magyarország független, demokratikus jogállam. [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés]
- *Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartásához és védelméhez való jog:* AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *Személyes adatok védelme:* Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. [Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Tisztességes eljárásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]
- *A védelemhez való jog:* A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. [Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdés]

⁴ CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden, Introduction 6. pont

⁵ a) a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerinti szabadságvesztés büntetés és javítóintézeti nevelés,

b) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény szerinti őrizet és előzetes letartóztatás,

c) a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) szerinti büntetés-végrehajtási őrizet,

d) az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény szerinti őrizet, továbbá a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény szerinti őrizet,

e) a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény szerinti szabálysértési őrizet, büntetésként kiszabott szabálysértési elzárás, valamint

f) a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény szerinti közbiztonsági őrizet

1.4 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rendőrségi tv.);
- a látogatás időpontjában hatályos büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (a továbbiakban: Eütv.);
- a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.);
- a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény;
- a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet;
- az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet;
- a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet (továbbiakban: 56/2014 (XII.5.) BM rendelet);
- a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek által üzemben tartott szolgálati járművekre, azok forgalomba helyezésére, időszakos vizsgálatára vonatkozó különös szabályokról szóló 58/2015. (X. 27.) BM rendelet;
- az alapvető jogok biztosa és helyettesei, valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság által végzett vizsgálatokkal kapcsolatos eljárásról szóló 29/2013. (VII.5.) ORFK utasítás;
- a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II.20.) ORFK utasítás (továbbiakban: Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata).

Nemzetközi források

- A CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92) 3];
- A CPT 3. Általános Jelentése [CPT/Inf (93) 12];
- A CPT 12. Általános Jelentése [CPT/Inf(2002)15];
- A CPT 21. Általános Jelentése [CPT/Inf(2011)28];

- CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden;
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 [CPT/Inf (96) 5];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 [CPT/Inf (2001) 2];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 [CPT/Inf (2004) 18]
- Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 [CPT/Inf (2006) 20];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009. [CPT/Inf (2010) 16];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 [CPT/Inf (2014) 13];
- Selmouni v. France, ECHR judgement of 28 July 1999;
- Varga and Others v. Hungary (Application nos. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, and 64586/13) Judgement Strasbourg 10 March 2015.

1.5 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársaim útján is eljárhatok. Felhatalmazott munkatársaim a Fogdán előzetes bejelentés nélkül, egy késő délutáni időpontban tettek látogatást. A látogatócsoport tagjai végigjárták a Fogda helyiségeit, megtekintették annak berendezését és felszerelését valamint megtekintették az udvaron parkoló fogvatartott-szállító járművet illetve annak felszereltségét. A fogvatartottak elhelyezési körülményeinek megfigyelése során különösen az alábbiakra fordítottak figyelmet:

- az épület, helyiségek állapota a fogvatartottak biztonsága és szükségletei szempontjából,
- a fogvatartottak élelmezése,
- orvoshoz és gyógyszerhez jutás lehetőségei, a fogvatartottak egészségügyi ellátása,
- kapcsolattartás a hozzátartozóval és a jogi képviselővel,
- a fogvatartottak szállításának körülményei.

A látogatócsoport tagjai a fogvatartottakat érintő vonatkozó iratokba betekintettek, egyes iratokról fénymásolatot kaptak. Néhány iratot a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság a látogatást követően, fénymásolatban bocsátott rendelkezésemre.

Munkatársaim a Fogda személyzetének tagjait és a fogvatartottakat bizalmas körülmények között meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték, figyelemmel az alábbiakra is:

- bánásmód általában
- női fogvatartottak elhelyezése
- panaszkezelés és tájékoztatás minősége.

A személyes meghallgatások a fogvatartottakkal és a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

A fogva tartás körülményeinek feltárása érdekében a látogatásban közreműködő orvos és dietetikus szakértő is interjúkat készített illetőleg ellenőrzéseket végzett.

1.6 Szankciók tilalma

Felhívom a figyelmet, hogy a 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének 21. cikke értelmében, „*semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.*”

A látogatás vezetője: Dr. Mézes Norbert jogász

A látogatás résztvevői: Dr. Fliegauf Gergely pszichológus OPCAT NMM főosztályvezető
Dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
Dr. Pápai Norbert jogász
Dr. Szegedyné dr. Baraczka Krisztina i.ü. orvosszakértő
Hartmann Gabriella dietetikus

A látogatás időpontja: 2017. október 19.

A jelentés elkészítésében közreműködött: Dr. Haraszi Katalin jogász

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Bejutás az intézménybe

A Fogda a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: FMRFK) épülettömbjétől elkülönülve, annak belső udvarán található. Az 1990-es években fogda céljára emelt épületkomplexumot illetve az udvarra történő bejutást egy fegyveres biztonsági őrség által védett őrszoba illetve portaszolgálat biztosítja. A látogatócsoport itt jelentkezett az ellenőrzés megkezdésekor a megbízólevél átadásával és az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus tevékenységére hivatkozva, melyről a szolgálatban lévő fegyveres biztonsági őr – aki nem a rendőrség hivatásos állományú beosztottja – némi kétkedő rácsodálkozás után telefonon értesítette a szolgálatban lévő őrparancsnokot, illetve a vele való egyeztetés után elkíserte a látogatócsoportot a fogda bejáratáig. A látogatócsoport a portaszolgálaton történő jelentkezést követő hatodik percben belépett a Fogda területére.

Az őrparancsnok a megbízólevél átvételét követően elmondta, hogy nincs releváns ismerete az OPCAT NMM működéséről, majd a rendőri pihenő-étkező helyiségbe invitálta a látogatócsoportot, és azonnal értesítette a szolgálati elöljáróját, a fogdaparancsnokot.

A nemzeti megelőző mechanizmus a működésre történő felkészülés időszakában az Országos Rendőr-főkapitányság megkeresésére adott válaszában leírta, hogy munkatársai kártya formátumú vizsgálói igazolvánnyal rendelkeznek, és a látogatás megkezdésekor átadják megbízólevelüket, amellyel eljárási jogosultságukat igazolják. A nemzeti megelőző mechanizmus felhívta a figyelmet, hogy a látogatásról az érintett rendőri szerv csak a helyszíni vizsgálat megkezdésekor értesülhet. Az országos rendőrfőkapitány kiegészítette a 29/2013. (VII.5.) ORFK utasítást, amelyben szabályozta a rendőri szervek vezetőinek a nemzeti megelőző mechanizmus

látogatásaival összefüggő kötelezettségeit. Az említett előírásokat sem a Fogdán fegyveres biztonsági szolgálatot teljesítő fegyveres biztonsági őrőség, sem a rendőrök nem ismerték

Az Ajbt-ben megfogalmazott együttműködési kötelezettség kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

2.1.1. Fogvatartotti létszám, telítettség

A Fogda férőhelyeinek száma 34, ahol a látogatás megkezdésekor 7 férfi fogvatartott tartózkodott. A 7 személyből 4 személy előzetes letartóztatásban, 3 személy bünyügyi őrizetben volt. A Fogdán fiatalokú vagy fogyatékosággal éló személy nem volt. A látogatás ideje alatt a fogvatartottak száma nem növekedett, folyamatban lévó befogadás nem zajlott. A látogatáskor a Fogda telítettsége 20,58%-os volt.

A fogdaparancsnok tájékoztatása szerint aktuálisan intoxikált, agresszív személy valamint külföldi állampolgár nem volt a fogvatartottak között.

A látogatás napján, a látogatócsoport érkezését megelőzően a déli órákban egy fogvatartott önakasztási kísérletet hajtott végre, melyet az őrszemélyzet még időben észlelt, és kórházba szállította a fogvatartottat.

2017. év szeptemberéig, a Fogdára 538 ember került befogadásra, köztük 10 fiatalokú, illetve 44 nő és 494 férfi. A rendelkezésemre álló adatok szerint 2017. évben a legtöbb fogdai befogadás július (78 személy) és szeptember hónapokban (67 személy) volt. 2017. szeptember hónap adatai alapján, az átlagos fogvatartási idő 4,36 nap/fő illetve az átlagos fogvatartási létszám 7,96 fő / nap volt.

A Fogdán a korábbi 38 helyett - az ORFK átminősítést lehetővé tevő, 2017.10.20-án kelt engedélye alapján - 34 személy helyezhető el illetve fogadható be. A Fogda a befogadóképesség alapján, a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 9. a) pontja szerint, I. kategóriájú fogdának minősül.⁶

A Fogda telítettsége kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

2.1.2. A Fogda

A fogdaszinten 3 zárkatípus található: 4 db (1. típus) egyszemélyes, 6 db (2. típus) háromszemélyes és 2 db (3. típus) háromszemélyes.

Fogda zárkatípusai

	Méret	Férőhely	Berendezés
1. típus	213x410x306	1	2 db fekhely 1 db asztal Fali polcok Mosdókagyló WC helység
2. típus	360x540x306	3	4 db fekhely 2 db asztal Fali polcok Mosdókagyló WC helység
3. típus	480x360x306	3	3 db fekhely 2 db asztal Fali polcok Mosdókagyló WC helység

⁶ Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata 9. pont a)

A látogatócsoport által végzett mérés az elkülönített WC alapterületét 1,76 m²-ben állapította meg. Ennek és a fekvőhelyek 1,8 m²-es alapterületének a tényleges alapterületből való levonásával keletkeztek az alábbi adatok.

Fogda zárkatípusai mozgástér és légtér adatokkal

Típus		Mozgástér	Mozgástér/fő	Légtér	Légtér/fő
1. típus	4 db	3,38 m ²	3,38 m ²	10,34 m ³	10,34 m ³
2. típus	6 db	10,48 m ²	3,49 m ²	32,06 m ³	10,68 m ³
3. típus	2 db	10,12 m ²	3,37 m ²	30,96 m ³	10,32 m ³

A Fogda épületében 12 zárka található, ezek közül 4 zárkában egy-egy, 6 zárkában három-három személy, 2 zárkában pedig három-három személy helyezhető el. A befogadóképességet csökkentő átminősítés miatt a zárkák nem maximális helykihasználással működtek. A megtekintett zárkákban tapasztaltak szerint maximális létszám soha nincs feltöltve. Például a 11-es zárkában a látogatáskor három fogvatartott tartózkodott a láthatóan négy személy elhelyezésére kialakított helyiségben. A zárkák megfelelő méretűek voltak, a fogvatartottakra jutó mozgástér és légtér adatok a jogszabályi előírásnak megfeleltek.

Az a tény, hogy az FMRFK vezetése a korábbi 38 főt jelentő befogadási kapacitást 34 főre csökkentő átminősítési kérelmet terjesztett fel az ORFK felé, egy olyan szakmai tudatosságra utal, ami a rendelkezésre álló tárgyi feltételek, lehetőségek ellenére is emberhez méltó körülményeket kíván megteremteni, fenntartani a fogvatartottak fogdai körülményei, intézményben történő elhelyezése során.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 3. §-ának (2) bekezdése szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden fogvatartottra legalább hat köbméter légtér, és a férfi fogvatartottak esetén legalább három négyzetméter, a fiatalkorúak, valamint a női fogvatartottak esetén legalább három és fél négyzetméter mozgástér jusson. A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.

A látogatás a zárkák befogadóképessége, illetve az ott elhelyezett fogvatartottak számával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő viszárságra utaló körülményt nem észlelt.

2.1.3. Befogadás

A Fogdára érkezést követően a fogvatartottak orvosi vizsgálaton estek át. Az orvosi vizsgálatnál az őrszemélyzet nincs jelen, de biztonsági okokból a helyiség ajtaja nyitva van, és az őrszemélyzet hallótávolságon belül, a folyosón várakozik.

Veszélyezteteti az Alaptörvény III. cikke (1) bekezdésében meghatározott megalázó bánásmód tilalmát valamint az Alaptörvény VI. cikke (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a befogadási eljárás részét képező orvosi vizsgálat során, az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációjának az őrszemélyzet egyik, nem az egészségügyi személyzethez tartozó tagja is fiútanója.

Az ittas, bódult, intoxiált, elvonási tüneteket mutató fogvatartott esetében az őrparancsnok orvosi segítséget kér. Szükség esetén csak a szakorvosi vagy kórházi ellátást követően kerül sor a fogvatartott befogadásra. Mentális zavar, öngyilkossági szándék esetében, amennyiben ez a fogvatartott kórelőzményében szerepel, illetve ezt megerősítően nyilatkozik, a fogdaorvos döntése alapján, akár sürgősségi jelleggel kórházi pszichiátriai vizsgálat illetve ellátás történik. A fogdaorvos a befogadás előtti vagy sürgősségi vizsgálatokról a járóbeteg-naplóban kéziratos feljegyzést készít, illetőleg kézzel kerül kitöltésre az „Orvosi vélemény befogadáskor és átkíséréskor” elnevezésű formanyomtatvány is.

A fogdaorvos tájékoztatja az őrparancsnokot a fogvatartott egészségügyi állapotáról, cukorbetegség, magas vérnyomás, stroke veszélye, szívbetegség, mentális zavar esetén,

amennyiben ez az őrzési-megfigyelési feltételeket befolyásolhatja. Az orvosi vélemény egy példánya a fogvatartott anyagába kerül, amit az őrparancsnoki irodában tárolnak.

A fogvatartottak befogadáskor egy 12 oldalas tájékoztatót kapnak, ami a jogaikra vonatkozó szabályokat, a fogvatartási hely által elvárt magatartási szabályokat illetve a kapcsolattartási lehetőségeikre vonatkozó tájékoztatót tartalmazza.

Külföldi befogadáskor tájékoztatják azon jogokról, kötelezettségekről, amelyek vonatkoznak rá fogvatartottként, a tájékoztató 20 nyelven elérhető. Ha ez nem elég, akkor tolmácsot hívnak.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 14. §-ának (1) bekezdése alapján a szabálysértési és közbiztonsági őrizetést a befogadáskor írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell tájékoztatni

- a) az anyanyelvhasználat jogáról,
- b) az egészségügyi ellátáshoz való jogáról,
- c) a kapcsolattartás formáiról,
- d) a rendőrségi fogdában betartandó magatartási szabályokról, a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről,
- e) a biztonsági intézkedésekről,
- f) a kártérítési felelősség rendjéről.

A 14. § (3) bekezdése szerint a tájékoztatás megtörténtét és annak tudomásul vételét írásban kell rögzíteni. Ha a szabálysértési őrizetést írni, olvasni nem tud, a tájékoztatást szóban – két tanú jelenlétében kell elvégezni, és annak megtörténtét írásban kell rögzíteni.

A fogvatartott számára a – mintegy 10 nyomtatott oldalból álló – írásbeli tájékoztató átadásakor meg kell győződni arról, hogy képes-e rá, hogy azt elolvassa és megértse. Ennek érdekében a fogvatartottat nyilatkoztatni kell arról, hogy tud-e olvasni.

A fogvatartott személyt írásban és szóban is tájékoztatják arról, hogy mit kérhet. Az írásbeli tájékoztatóban írtakat érthetően el is mondják neki.

Magyarul nem beszélő, külföldi esetében az eljáró szerv rendeli ki a tolmácsot, amikor a befogadás illetve Fogdáról távozás van.

A tájékoztatási kötelezettség kapcsán alapvető joggal összefüggő visszaállásra utaló körülményt nem észleltem.

2.1.4. Elhelyezés, tárgyi feltételek

A Fogda folyosójának padozatát jó állapotú linóleum fedte. A fal festése, mázolás is újszerűnek tűnt. Összességében rendezettség, tisztaság fogadta a látogatócsoportot.

A fogvatartottak elhelyezésére szolgáló zárkákban a műanyag ágytestre helyezett, lesújtó állapotú - darabok voltak kitépkedve belőle – szivacsmatracon volt az ágynemű. Kisméretű, rögzített asztalkák voltak még itt, illetve polcok a falra felrögzítve. Valamennyi zárka rendelkezett leválasztott illemhellyel, melynek külső falán mosdókagyló volt. Nem az őrszemélyzet kapacitásától, leterheltségétől függ, hogy a fogvatartott a WC helyiséget mikor használhatja. A fogvatartottak közös fürdőt használtak.

A zárkákba beszűrődő természetes fény mennyisége megfelelő volt, a világítást meleg fényű lámpák szolgáltatták.

Az ágynemű tiszta, (2 hetente cserélik) a törölköző jó illatú volt. Zuhanyozásra meleg vízzel naponta van lehetőség. Szabad levegőn a fogvatartottak napi 1 órát tartózkodhatnak egy erre a célra kialakított kb. 28,3 m² alapterületű bekararazott helyiségben, az ún. sétáló szobában, ahol a nyitott, üveg nélküli nagyméretű ablakokat – az őrzésbiztonság – érdekében többszörösen rács fedte.⁷ A sétáló szoba sokkal inkább egy nagyméretű helyiség, mint a szabad levegőn tartózkodásra szolgáló térnek a benyomását keltette. A fogdaparancsnok és a rendészeti igazgató elmondása szerint a Fogda helyiségeinek építése során helyszűke miatt, sétálóudvar nem került kialakításra. Az őrzésbiztonság szempontjait is figyelembe véve, a szabad levegőn tartózkodás

⁷ Ld. 5.,6. kép

feltételeit másképp nem tudták megteremteni. A fogvatartottak a szabad levegőn tartózkodás napi 1 órás időtartamát megbontva, részletekben is igénybe vehetik.

A CPT 1994. novemberi magyarországi látogatásáról készített jelentésében foglalt ajánlások szerint biztosítani kell, hogy a fogvatartottak naponta legalább egy órát a szabad levegőn tartózkodjanak⁸ Ezzel összhangban az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 20. §-a értelmében a fogvatartott a szabad levegőn való tartózkodásra naponta 1 óra időtartamban ellenőrzés mellett jogosult.

A látogatócsoport a szabad levegőn tartózkodás kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

A zárkákban az ablakok nyitását szolgáló forgózsánéros szerkezet balesetveszélyesnek tűnt. Az ablak nyitását lehetővé tevő, bicikli pedálkarra emlékeztető eszközt - amelyet a látogatócsoport az őrszemélyzet pihenő-étkező helyiségében egy szürke kapcsolószekrény tetején tárolnak, – a fogvatartottaknak minden ablaknyitáskor⁹ az őrszemélyzettől kell elkérni.

A Fogda zárkáiban felszerelt sajátos ablaknyitó szerkezet illetve annak lehetséges kezelhetősége balesetveszélyes, ami a fogvatartottak testi épségét – az önsértés lehetőségét is felvető kialakításával – veszélyezteti.

A zárkákban lévő ablaknyitó szerkezet használata veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott megállító bánásmód tilalmának, és az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi egészséghez való jog érvényesülését.

2.2. Élelmezés

A látogatócsoport a fogvatartottak étrendjét és élelmezését is vizsgálta. A látogatásban közreműködő dietetikus szakértő dokumentumokat vizsgált, interjúkat készített illetőleg ellenőrizte a Fogda tálalókonyháját.

A fogvatartottak élelmezését a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Székesfehérvári Objektumában működő konyhájáról szállítják, és ott történik a Fogda étlapjainak és az ún. nyersanyag-kiszabatok megtervezése is. Ha az étel hőfoka nem megfelelő, a tálalókonyhán van lehetőség újramelegítésre, amit dokumentálnak. A tálalókonyha területén az élelmiszerek biztonságos kezelésére HACCP minőségbiztosítási rendszert alkalmaznak. A dietetikus megállapította, hogy a látogatáskor minden dokumentáció naprakészen és pontos volt.

Az ételszállító badellákat a földön tárolták,¹⁰ mely megoldás élelmiszerbiztonsági, higiénias problémákat vet fel. A dietetikus észlelte, hogy az étel kiszállítása nem speciális kialakítású ételszállító járművel, hanem alkalomszerűen valamelyik szolgálati autóval történik. Mosogatáskor általános mosogatószert használnak, nem pedig az elvárható speciális baktericid, fungicid hatású mosogatószereket.

Az élelmiszer szállításával a badellák tárolásával és a mosogatószert használatával kapcsolatban tapasztalt gyakorlat az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi egészséghez fűződő joggal összefüggő visszásságot okozott.

A fogvatartottak a befogadást követően a napi háromszori étkezés mellett ételt kérhetnek, illetve kapnak a Fogdán. A szükséges élelmiszertartalék a látogatáskor rendelkezésre állt.

A látogatáskor a Fogdán rendelkezésre álló étlapokon nem szerepelt a tápérték- és allergén jelölés. Utóbbi csak a látogatást követően bekért „Táblázatos Heti Étlap” elnevezésű dokumentumon volt feltüntetve az ún. nyersanyag-kiszabattal együtt. Diétás étlap nem volt a Fogdán elérhető. A látogatásban közreműködő dietetikus javaslata szerint, célszerű lenne legalább elektronikus formában átküldeni a Fogdára a diétás étlapokat, a fogvatartottak tájékoztatása érdekében, a megfelelő tápérték- és allergén megjelölésekkel ellátott verzióban.

A különböző étrendekről 2017.10.01-től 2017.10.31-ig terjedő időszakra a büntetés-végrehajtási intézet konyhája szolgáltatott adatokat. A Quadro Byte élelmezési program segítségével összeállított, havi étlapot heti lebontásban kaptam kézhez.

⁸ CPT/Inf (96) 5, 37. és 39. pont

⁹ Ld. 2. és 3. kép

¹⁰ Ld. 10. kép

A reggeli általában 400 g kenyér, - amiről nem lehet tudni, hogy friss, tartós vagy azt, hogy milyen minőségű - margarin, felvágott, péksütemény, joghurt, főtt tojás vagy mogyorókrém. A reggeli ital pedig tea, kakaó vagy tejeskávé.

Az ebéd hétköznap és hétvégén két fogásból áll: leves és főétel, ezek valamelyike vagy mindkét fogás esetenként húst vagy májat is tartalmaz. Ha a leves gazdagabb - húst is tartalmaz – akkor az ezt követő főétel valamilyen sütemény és gyümölcs.

Az egy havi étlapok adatai szerint a menü változatos. Levesként: tojás, zöldbab, paradicsom, orja, nyírségi gombóc, olasz zöldség, tárkonyos ragu, karalábé, lebbencs, kelbimbó és húsleves egyaránt megtalálható volt.

Főételként: paprikás burgonya, hentes tokány, rántott sertésszelet, milánói csirkemell, BBQ csirkeszárny, stíriai metélt, mexikói rakott csirke, Dubarry sertésszelet, zöldborsó főzelék, máglyarakás, fahéjas-almás pite, cigánypecsenye olvasható.

A vacsora; szalonna, rizses lecsó, sült kolbász, marhalöncs, harcsapástétom, lecsós tarhonya, kakaós tészta szerepel többek között az ételek között.

Az alap étlap változatossági mutatója 100 %, de friss zöldség mindösszesen egyszer fordult elő vöröshagyma formájában. Ebédre savanyúság vagy káposztasaláta, a 30 nap alatt összesen 4 alkalommal volt tervezve.

A Fogda a normál étrend mellett 2 fajta speciális étrendet biztosít. Egyfelől diétást, amely zsírszegény, fűszerszegény és májkímélő étrendet jelent, másfelől egy diabeteszeszt, amely a cukorbeteg személyek étkezési igényeinek, táplálkozási szükségleteinek megfelelően került összeállításra.

Ez az étrend az étlapok összehasonlítása alapján az alap étrendre épülő, és előbbi specialitásra figyelemmel, egyfajta könnyített verzióként került összeválogatásra. Összeállítása a dietetikus szakértő szerint megfelelő volt.

Hiányosság, hogy a teljes körűnek értékelt, a tárgy szerinti diétára vonatkozó Táblázatos Heti Étlap a mennyiségen kívül nem tesz említést az étkezések részét képező kenyerek fajtájáról. Ezzel szemben a cukorbeteg fogvatartottak étrendjére irányadó táblázatos heti étlap adatai nem csak a kenyér mennyiségét, hanem a minőségét is jelölik. Az adatok alapján a Fogda a cukorbeteges esetében elvárt napi ötszöri étkezést is biztosítja. Ennek az étrendnek részét képezik a különféle diabetikus készítmények is. Az étrend számon tartja a tápanyag illetve ezen belül a szénhidrát tartalmat is. A napi 200-230 g szénhidrátbevitel egy felnőtt férfinak megfelelő.

A dietetikus az ételmezésvezetővel nem találkozott, azonban interjút készített egy diabeteszes fogvatartottal. A tablettával kezelt cukorbeteg két hónapja élt a fogdán. Beszámolója szerint napi háromszor osztanak ételt a fogvatartottak számára. Ezen alkalmakkor kapja meg – a napi ötszöri étkezésnek megfelelő - a tízóraitra illetve a pótvacsorára vonatkozó ételadagját is. Tudomása szerint ő nem azt a reggelit kapja, mint a normál étrenden lévő fogvatartottak, hanem rozskenyeret, diabetikus lekvárt, sovány felvágottat, csirkemájast. Panasza szerint kevés az étkezésekhez biztosított folyadék. A hozzátartozók hoznak be neki plusz élelmiszert, és vásárol is magának. A cukorbeteg fogvatartott a friss zöldségként kapott hagymát, kés hiányában nem tudta megtisztítani. A dietetikus szerint, a fogvatartott ránézésre jól megtermett testalkatú, így nagy valószínűséggel nem tartja a diétáját. Meglátása szerint a cukorbeteg fogvatartottak figyelmét fel kell hívni arra, hogy a napi háromszor kiosztott, de napi ötszöri étkezesre szánt ételeket ne egyszerre fogyasszák el.

Az ételmezéssel kapcsolatban a látogatócsoport a Fogdán visszásságra utaló körülményt nem észlelt. Felhívom a figyelmet arra, hogy az étkezések részét képező friss zöldségeket tisztított állapotban kell a fogvatartottaknak kiosztani.

2.3. Orvoshoz és gyógyszerhez jutás lehetőségei, a fogvatartottak egészségügyi ellátása

A fogvatartottak számára a rendőrség egészségügyi szolgálatának orvosa a legkönnyebben elérhető, aki hivatali munkaidőben az őrszobától jobbra eső épületben rendel. Hivatali

munkaidőn túl az ügyeletes orvos áll a fogvatartottak rendelkezésére. Sürgős esetben a rendőrök mentőt hívnak. Megközelítőleg 5 percnyi autóútra van a Fogdától a Székesfehérvári Szent György Egyetemi és Oktató Kórház, ahol az olyan rendkívüli eseményből fakadó sérüléseket, mint a látogatás napjának délelőttjén történt önakasztási kísérlet sérültje is, megfelelően el tudják látni. Normál járóbeteg-ellátást igénylő esetekben szakrendelésre viszik ki a fogvatartottat, melynek tényét a fogdakönyvbe bejegyzik.

Az 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet 34. §-ának (3) bekezdés a) pontja szerint az orvos felírja a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert, melynek beszerzését a fogvatartásért felelős biztosítja (...):(...). Az idézett jogszabályhely lehetővé teszi, hogy a fogvatartott számára a fogvatartottak orvosi ellátását végző orvos írja fel a feltétlenül szükséges gyógyszert.

A fogvatartottak gyógyszereit a rendőrség területén található orvosi rendelő egészségügyi személyzetének egyik tagja, névre szólóan osztja. Valamennyi a fogvatartottakkal kapcsolatos egészségügyi ismeretet igénylő feladatot, mint például sebkitőzés, ők végeznek. A Fogdán rendkívüli esetekre 20.000 Ft összegű készletbeli gyógyszerpénz van letétben. Ha elfogy az említett összeg, azt a rendőrség pénzügyi részlege pótolja.

Az orvosszakértő a fogvatartottak kiadagolt gyógyszereit ellenőrzése során névvel, zárka-elhelyezéssel, napszak megjelöléssel ellátott, szokványos gyógyszerelosztó tetővel ellátott dobozokban találta az orvosi rendelőben. A helyiségben található, zárható gyógyszereszekrény a látogatás idején nyitva volt. A szekrényben lévő bontott és bontatlan dobozokat összekeverten, rendezetlenül találta. Az orvosszakértő szerint elvárható lenne a gyógyszerek és kötszerek áttekinthető tárolása, a gyógyszerek lejártának ellenőrzése és ennek dokumentálása.

A fogvatartottak gyógyszerhez jutásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

A parancsnoki interjú szerint a fogvatartottról készült orvosi véleményt csak az őrparancsnok láthatja, csak ő kezelheti, amelyet – ahogy azt a látogatásban közreműködő orvosszakértő is észlelte – egy nyitott fa rekeszben, a fogvatartott többi iratával együtt az őrparancsnoki irodában tárolják.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 15. §-ának (4) bekezdése alapján a fogvatartottra vonatkozó egészségügyi dokumentációval kapcsolatos iratbetekintésre és másolat kiadására az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Eütv. 24. §-ának (2) bekezdése alapján az egészségügyi dokumentációval az egészségügyi szolgáltató, az abban szereplő adattal a beteg rendelkezik. Ugyanezen szakasz (8) bekezdése szerint a beteg egészségügyi ellátásának befejezését követően csak a beteg által adott teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratban felhatalmazott személy jogosult az egészségügyi dokumentációba való betekintésre, és arról másolat készítésére.

A CPT a 2003-ban¹¹ tett látogatása alkalmával készített jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a fogvatartottak egészségügyi adatait szigorúan bizalmas módon kell kezelni.

A fogvatartottak egészségügyi dokumentumainak a fogvatartott többi iratával együtt történő kezelése és a személyzet részére hozzáférhetővé tétele a jogszabályi előírásnak nem felel meg,¹² ezért az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében foglalt személyes adatok védelméhez fűződő joggal összefüggésben visszásságot okoz, ezért célszerű lenne a nyitott fa rekesz, tárolási módot másfajta, láthatóan is bizalmasabb kezelést lehetővé tevő megoldással felváltani.

A fogdaorvosi feladatokat ellátó rendőrorvos forenzikus tapasztalattal rendelkezik, azonban a hivatali munkaidőn túl igénybe vehető háziorvosi ügyelet civil orvosa már nem. Az említett okból a fogdai orvosi ügyelet ellátása, a háziorvosi ügyeleti rendszerre alapozva, nem megfelelő.

Az egészségügyi ellátási helyiségként szolgáló, elkülönült fogdaorvosi vizsgáló helyiségben a vizsgáló ágy az egészségügyi szabványnak megfelelő volt. A szükséges fertőtlenítő szer, és az adagoló elégtelensége miatt illetve a papírtörölköző hiányában a kézmosás feltételei nem megfelelőek. Az orvosszakértő elégtelennek tartotta a helyiség megvilágítását és jelentős hiányosságokat állapított meg a felszereltséget illetően: nem állt rendelkezésre az egészségügyi

¹¹ CPT/Inf (2004) 18, 24. pont

¹² 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 15. § (4) bekezdés

személyzet védelmét szolgáló egyszerű használatos védőkesztyű, nem talált életmentő gyógyszerek tárolására szolgáló, elkülönített és szabványszerűen felszerelt készletet vagy lélegeztetéshez szükséges ballont és EKG készüléket. Az orvosszakértő szerint az őrszemélyzet az esetlegesen életmentő eszközök használatához szükséges jártassággal sem rendelkezik.

A fogvatartottak egészségügyi ellátásának minősége, a tárgyi feltételek hiánya, az egészségügyi dolgozók egészségmegőrzését is ellehetetlenítő körülmények a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathatnak, ezért veszélyeztetik az Alaptörvény III. cikkében tulalmazott embertelen, megalázó bánásmód, és az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jog érvényesülését.

A látogatócsoport érkezését megelőzően a déli órákban történt önakasztási kísérlet orvosi ellátását a látogatásban közreműködő orvosszakértő a rendelkezésre álló iratok illetőleg az öngyilkossági kísérletet elkövető fogvatartottal lefolytatott interjú alapján elemezte. Az őrparancsnok és az őrszemélyzet az életveszélyes helyzet elhárítására irányuló intézkedéseit nem értékelte, azonban javaslatot tett az őrszemélyzet továbbképzésére az életveszély elhárítására irányuló tevékenységek körében, amennyiben szakápoló folyamatos jelenléte nem biztosítható a Fogdán.

Az orvosszakértő az átkíséréskor és befogadáskor használt orvosi vélemény kiterjesztését javasolta a mentális zavarokra irányuló nyilatkozat kérdéskörében – például alkohol, drog, gyógyszerfüggőség, öngyilkossági szándék – amelyet úgy vélt a leghatékonyabban megvalósíthatónak, ha az orvosi vizsgálat intim, kétszemélyes helyzetben, esetlegesen kamerával történő megfigyeléssel történik.

A látogatócsoport által végzett interjúk szerint a befogadás részét képező orvosi vizsgálat keretében formális testüreg vizsgálat nem volt, de a fogvatartottaknak alsóneműre, néha meztelenre kellett vetkőzniük, és előre kellett hajolniuk. A fogvatartottal azonos nemű rendőr az ajtóban állt vagy a behajtott ajtón túl, a rendelőn kívül várakozott. Az őrszemélyzet beszámolója szerint, az említett eljárást az egészségügyi személyzet kérésére alakították ki, akik a saját biztonságuk érdekében kérték, hogy a hallótávolságon belül várakozó rendőr szükség esetén a segítségükre lehessen.

Felbívom a figyelmet, hogy az orvosi vizsgálatnál jelenlévő rendőr a fogvatartott testét és testüregét nem láthatja. Bármilyen, a hangsúlytelést lehetővé tevő és rálátást megakadályozó elkülönítési megoldás alkalmas lenne az emberi méltósággal össze nem egyeztethető, adott esetben szeméremsértő helyzetek megelőzésére.

A CPT 12. Általános Jelentésében tért ki arra a rendőrségi fogvatartottak orvosi vizsgálata kapcsán, hogy a „Rendőrségi fogvatartott személyek minden orvosi vizsgálatát a rendvédelmi személyzet hallótávolságán kívül, illetve ha az érintett orvos másképp nem kéri az adott esetben, a személyzet számára nem látható módon kell elvégezni.”¹³

A Fogdán alkalmazott orvosi vizsgálat során a motorzás szabályainak fogdai befogadás esetén jogszerű alkalmazása helyett, a fogvatartottak meztelenre vetkőztetése és fedetlen altesttel előre hajlásra utasítása – ami nem csak a szemrevételezést végző orvos, hanem a jelen lévő őr számára is láthatóvá teszi a fogvatartott testét és testüregét – az Alaptörvény III. cikke szerinti megalázó bánásmóddal összefüggő visszaállást okoz.¹⁴

Az orvosi vizsgálatnál a kíséretet ellátó rendőrök jelenléte befolyásolhatja a rendőrség alkalmazásában álló orvos szakmai döntését. A független orvosi döntés érdekében a vizsgálatot rendőr távollétében, vagy oly módon kell elvégezni, hogy a rendőri kísérlet hallótávolságon kívül, az orvos kifejezett kérése esetén is csak látótávolságban legyen. Erre a követelményre a CPT 1994-ben¹⁵, 1999-ben¹⁶, 2003-ban¹⁷, 2009-ben¹⁸ és 2013-ban¹⁹ tett látogatásairól szóló jelentésekben minden alkalommal felbívta a figyelmet. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága Magyarországnak a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 40. cikke alapján készített jelentésére vonatkozó, 2010. november 16-án tett észrevételeiben egyrészt kifogásolta a rendőri bántalmazások

¹³ (CPT/Inf (2002) 15, 42 pont

¹⁴ A fogvatartottak meztelen alsótesttel történő leguggoltatása kapcsán lásd az AJB 3685/2016. számú jelentésem.

¹⁵ CPT/Inf (96) 5, 48. pont

¹⁶ CPT/Inf (2001) 2, 23. pont

¹⁷ CPT/Inf (2004) 18, 23. pont

¹⁸ CPT/Inf (2010) 16, 15. pont

¹⁹ CPT/Inf (2014) 13, 19. pont

okozta sérülések tekintetében a független orvosi vizsgálat biányát, másrészt és a rendőrség tagjainak jelenlétét az orvosi vizsgálat során.²⁰ A fogvatartott kórházba kísérését nem végezheti ugyanaz a rendőr, aki őt előállította.²¹

A Fogda vezetőjének közlése szerint ügyelnek arra, hogy ne ugyanaz a személy kísérje a fogvatartottat orvoshoz, aki elfogta vagy előállította.

A CPT elvi jelentőségű álláspontja szerint a rendőrségi alkalmazásban álló orvos által történő vizsgálaton kívül – a CPT 1994. és 1999. évi²² látogatásáról készült jelentésben foglaltak alapján – biztosítani kell azt is, hogy a fogvatartottat egy általa választott orvos a saját költségén is megvizsgálja. A CPT 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban tett látogatásairól szóló jelentések ismételten hangsúlyozták a független orvos általi vizsgálat követelményét.²³

Magyarországon a fogvatartottak (örizetbe vett, előzetesen letartóztatott, elzárásra utalt, szabadságvesztés büntetést töltő személyek) orvosi ellátása vonatkozásában a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése, valamint az 56/2014. (XII. 5.) BM. rendelet 34-37. §-ai az irányadóak.

Az a tény, hogy jogszabály a szabadságelvonás alatt álló személyek esetében a szabadon választott orvos általi vizsgálatról még csak említést sem tesz, *veszélyezteteti az Alaptörvény III. cikke (1) bekezdésében felsorolt rossz bánásmódok tilalmának gyakorlati érvényesülését.*

2.4. A fogvatartottak szállításának körülményei

A CPT több jelentésében²⁴ hangsúlyozza, hogy a fogdára szállítás során is érheti rossz bánásmód, például bántalmazás vagy fenyegetés, a fogvatartottakat.

A látogatás időpontjában a Fogda udvarán parkolt a KSR-281 forgalmi rendszámú Opel Movano típusú fogvatartott-szállító gépjármű, így a szolgálati gépjármű és egyben a szállítás körülményeinek ellenőrzésére is lehetőség volt. A jármű hátsó szállítórészében a fogvatartotti üléstér, a zárkarész előtti térben egy, az őrszemélyzet részére kialakított, biztonsági övvel felszerelt fotelszerű ülés volt.²⁵ A gépjármű rácsos zárkarészében 2 db kb. 2 x 3 személy szállítására alkalmas, egymásnak szembefordított kialakítású, háttámlás pad került rögzítésre a fogvatartottak ülőhelyeként. A fogvatartottak ülőhelye biztonsági övekkel nem volt felszerelve, viszont egy kör alakú fehér fém, kapaszkodó oszlop volt látható az ülésrészek között.²⁶

A Fogda alosztályvezetőjének tájékoztatása szerint szállítás előtt a fogvatartottak kezét előre bilincselik és szállítás közben vezetősíjat alkalmaznak. A szállítójármű belsejében tárgyhoz bilincselést nem alkalmaznak, ha jó magaviseletű a fogvatartott. Ilyenkor beültetik őt a zárkarészbe, leveszik róla a bilincset.

Az FMRFK vezetésének tájékoztatása szerint az FMRFK Gazdasági Igazgatósága lépéseket tesz a fogvatartotti üléstérből hiányzó biztonsági övek beszereltetésére. A jármű műszaki átalakítását végző Tornádó International Kft. minőségi bizonyítványa alapján a gépjármű 5 fő fogvatartott szállítására alkalmas.

Az FMRFK által rendelkezésemre bocsátott forgalmi engedély adatai szerint a vizsgált szolgálati gépjármű a jogszabályi előírásoknak a látogatáskori állapotában, biztonsági öv nélkül is megfelelt. A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek által üzemben tartott szolgálati járművekre, azok forgalomba helyezésére, időszakos vizsgálatára vonatkozó különös

²⁰ Human Rights Committee - Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant 14. pont

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/co/CCPR-C-HUN-CO-5.doc> Letöltés ideje: 2016.01.05.

²¹ Ez a követelmény a CPT 2013-ban tett látogatásáról szóló jelentésben megfogalmazásra került: CPT/Inf (2014) 13, 19. pont

²² CPT/Inf (96) 5, 47. és 48. pont, CPT/Inf (2001) 2, 24. pont

²³ CPT/Inf (2006) 20, 19. és 24. pont, CPT/Inf (2010) 16, 15. és 25. pont, CPT/Inf (2014) 13, 25. pont

²⁴ CPT 21. általános jelentés [CPT/Inf (2011) 28] 19. pont.

²⁵ Ld. 8. kép

²⁶ Ld. 9. kép

szabályokról szóló 58/2015. (X. 27.) BM rendelet 11. § alapján, a rendelet hatálybalépését megelőzően forgalomba helyezett kényszerszállító jármű 2025. december 31-ig átalakítási engedély nélkül – a vonatkozó 2. melléklet 2. pont e) és h) alpontjában előírt feltételek²⁷ teljesítése nélkül is – részt vehet a közúti forgalomban.

A szolgálati szállító gépjárműben a biztonsági feltételek hiánya, a fogvatartotti utastérben a biztonsági övek hiánya veszélyezteti a fogvatartottak testi épségét, így veszélyezteti az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi egészséghez fűződő jogának és az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

2.5. Kapcsolattartás a külvilággal, a hozzátartozóval és a védővel

Az elsődleges intézkedéseket fogatosító rendőri szervnél, amelyek általában a rendőrkapitányságok, tájékoztatást kapnak a fogvatartottak arról, hogy az általuk választott személyt a rendőrség értesíti. A védő kirendeléséről is gondoskodnak az eljáró hatóságok.

Az ügyvéd és a látogatók fogadása az ügyvédi beszélő helyiségben történik. A fogvatartott a fogdafolyosóról, a beszélőre vagy látogatóként érkező személy pedig az épület lépcsőházából tud bejutni a helyiségbe. A beszélő, illetve látogató szoba ketté van választva. Az utcára néző ablakkal rendelkező kinti és a benti részt fehérre festett drótrács választja el egymástól. Az ügyvédi beszélőn, ahol ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot a fogvatartott a jogi képviselőjével, a drótrácson, egy résen keresztül lehet átadni a dokumentumokat

A hozzátartozóval való találkozásokor az ügy előadója mindig jelen van. A jobb oldali falon, a szoba „benti” részében volt a hozzátartozóval történő telefonálás céljait szolgáló, ráccsal lezárt telefonkészülék. A beszélgetést ellenőrzik.

A jogi képviselő jelenlétét a szabadságtól való megfosztás kezdetétől biztosítani kell.²⁸ A CPT 12. számú Általános Jelentésének 41. pontja hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő a fogvatartottat a fogvatartása első pillanatától kezdve megilleti, figyelemmel arra, hogy a szabadságtól való megfosztást közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a fizikai bántalmazás veszélye. A rossz bánásmód megelőzésének alapvető garanciája a jogi képviselőhöz történő hozzáférés. A nyomozás érdeke indokolhatja kivételes esetben, hogy a fogvatartott a saját választott jogi képviselőjével csak bizonyos idő elteltét követően találkozhasson, de ilyen esetekben is biztosítani kell egy másik, független jogi képviselő jelenlétét.

A fogvatartottak sérelmezték, hogy a kirendelt ügyvéd nem tartja velük a kapcsolatot, nem tudnak az ügyük állásáról semmit, sok esetben ezért a családjuknak másik ügyvédet kell meghatalmazni. A fogvatartottak közlése szerint a kirendelt ügyvédek az elsődleges kihallgatásokon általában nem jelennek meg, majd csak a tárgyaláson. Előfordult, hogy a fogvatartott csak a tárgyalás előtt 1-2 perccel kapta csak meg az ügyének iratait, ami a személyes védekezést gyakorlatilag lehetetlenné tette

A kirendelt ügyvédek azon gyakorlata, hogy a fogvatartottakkal csak a feltétlenül szükséges mértékben és gyakorisággal kommunikálnak, illetve minimális tájékoztatást nyújtanak bűnügyi védőként a laikus, védekezési, eljárási lehetőségekről ismeretekkel nem rendelkező fogvatartott személynek, illetőleg az, hogy az elsődleges kihallgatásokon nem jelennek meg, veszélyezteti az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében írt védelemhez való jog érvényesülését.

Parancsnoki interjú szerint a védőt és a harmadik személyt az őrizetet elrendelő hatóság értesíti. A védő kirendeléséről, meghatalmazásáról a Fogda faxon kap tájékoztatást. A látogatót

²⁷ Az e) pont értelmében a fogvatartotti utastérben elhelyezett utasülést legalább két - a gyári kialakítástól eltérő, utólagosan is kialakítható - rögzítési ponttal rendelkező biztonsági övvel kell felszerelni.

A h) pont értelmében az utas védelme érdekében a fogvatartotti utasteret határoló rácsos szerkezetet rugalmas, törésbiztos, átlátszó, víztiszta anyagú burkolattal kell ellátni rugalmas rögzítéssel, a felület kialakításával biztosítva az utastérben is a légszerét, amennyiben az utastérben egyéb módon a légszere nem biztosított. A burkolat az utas által ne legyen megbontható. A burkolat rögzítése és kialakítása olyan legyen, hogy a rácsos határoló szerkezet és a burkolat közötti térhez ne lehessen hozzáférni.

²⁸ CPT/Inf (2014) 13, 23. pont

megelőzően történt öngyilkossági kísérletről értesítették az ügy előadóját, aki a parancsnok tudomása szerint értesítette a fogvatartott hozzátartozóját és a védőjét. Külföldi fogvatartott esetében általában az őrizetbe vételt elrendelő hatóság értesíti a konzulátust vagy a nagykövetséget. Ha valamiért ez nem történik meg, a Fogda értesíti a külképviseletet.

A Rendőrségi törvény 18. §-ának (1) bekezdése szerint a fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy mást értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli.

A CPT 1994. és 2005. évi látogatásairól készült jelentések szerint a rendőrség által őrizetbe vett személy három alapvető jogát kell biztosítani a jogsértések elkerülése érdekében.²⁹

- egy közeli hozzátartozó vagy egy választott harmadik személy értesítése a fogva tartás fennállásáról,
- a jogi képviselő értesítése,
- a választott orvos által történő megvizsgáláshoz fűződő jog.

A látogatáskor hatályos Be. 128. §-ának (1) bekezdése szerint az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről huszonnégy órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személy is értesíthető. A CPT 1999. évi látogatásáról készült jelentés ajánlásai szerint biztosítani kell a hozzátartozó vagy a harmadik személy késelem nélkül történő értesítését, továbbá a jogi képviselőhöz történő hozzáférés lehetőségét hatékony módon, a fogva tartás első pillanatától kezdődően. A hozzátartozó értesítésének követelményét a CPT 2009. és 2013. évi látogatásairól készült jelentések ismételt hangúlyozták.³⁰

A látogatócsoport rendelkezésére bocsátott, fogvatartottak részére készült, kapcsolattartásra is vonatkozó tájékoztató kiadvány szerint, a fogvatartott a rendőrségi fogdán rendszeresített kérelmi lapon kérheti a közeli hozzátartozókon kívüli személyekkel a levelezés, telefonálás és a látogató és csomag fogadásának engedélyezését, illetve az ügyészség által engedélyezett hozzátartozóival a fogvatartott ellenőrzés mellett, korlátlan levelezést folytathat, kizárólag saját költségén.

A tájékoztató tartalmazza, hogy kérelmi lapon kérheti még a fogvatartott az ügyvédjével való telefonálás lehetőségét, illetve a személyes kapcsolattartást, mind az ügyvéd, mind a hozzátartozó viszonylatában, a fogda által meghatározott időintervallumokon belül. A tájékoztató részletezi, hogy mely kérelmek eldöntése tartozik a fogda parancsnokának és melyek eldöntése a fogvatartást elrendelő szervnél folyamatban lévő ügy előadójának hatáskörébe. A Fogda parancsnokának közlése szerint kérelmi lapon fogvatartottak kérhetnek bármit, akár személyes beszélgetést is vele.

A fogvatartottak kapcsolattartására vonatkozóan alapvető joggal összefüggő visszáságra utaló körülményt nem észleltem.

2.6. Női fogvatartottak a Fogdán

A Fogdára női fogvatartottak havonta 2-3 alkalommal érkeznek. Az ő befogadásuk addig nem kezdhető el, amíg egy női ór, az átvizsgáló oda nem ér. Ha a Fogdán éppen nincs női ór szolgálatban, az FMRFK Központi Ügyeletről érkezik egy rendőrnő, aki átnézi a fogvatartott ruházatát. A női fogvatartottakat elkülönítve helyezik el, attól függően, hogy melyik zárka üres.

Nőgyógyászati szakorvosi vizsgálat akkor történik, ha a fogvatartott közli, hogy várandós, de azt nem tudja igazolni. Ilyenkor a rendőrök viszik a fogvatartottat nőgyógyászati vizsgálatra. Várandós nő is volt már a Fogdán, aki számára tejet is rendelnek.

A fogdaparancsnok közlése szerint 12 hetet meghaladóan várandós nőt nem fogadhatnak be. A rövidebb terhességű női fogvatartott állapotának megfelelően előírt plusz élelmiszereket, ún. „terhes pótlékot” kap. A női fogvatartottak speciális higiénés szükségleteinek megfelelően, az egészségügyi betéteket biztosítják a Fogdán.

²⁹ CPT/Inf (96) 5, 40. pont, CPT/Inf (2006) 20, 21. pont

³⁰ CPT/Inf (2010) 16, 23. pont, CPT/Inf (2014) 13, 22. pont

Női fogvatartott a Fogdán látogatáskor nem tartózkodott. A Fogda vezetőjének tájékoztatása szerint a női fogdaőr-kísérő őr is úgy van beosztva, hogy aktuálisan mindig legyen, aki az érkező női fogvatartottat átvizsgálhatja.

A látogatócsoport a Fogdán a női fogvatartottak helyzetével kapcsolatban visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.7. Panaszkezelés és tájékoztatás

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 13. cikke alapján az államnak mindenki számára biztosítania kell, ha állítja, hogy a joghatósági területén, az egyezményben tiltott rossz bánásmódnak „vetették alá azt a jogot, hogy panasszal élhessen az adott állam illetékes hatóságainál, amelyek azonnal és részrehajlás nélkül megkezdik ügyének a kivizsgálását.”³¹

Befogadáskor, ha a fogvatartott rendőri bántalmazást kifogásol, azt azonnal kivizsgálja a fogdaparancsnok; ha az a fogda állományát érinti, vagy az állományilletékes parancsnok, ha a panasz nem a fogdai beosztott állományra vonatkozik. Ha a befogadási eljárás részét képező orvosi vizsgálat során észlel az orvos külsérelmi nyomot, ezt írásban rögzíti, és azonnal jelenti az őrparancsnoknak, amit szintén egy kivizsgálás követ. Ha a fogvatartott bármikor rendőri bántalmazásra tesz panaszt, azt azonnal kivizsgálják.

A fogvatartottak írásban és szóban is előterjeszthették panaszukat a Fogdán. A Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata 11. melléklete tartalmazza, hogy a „fogvatartott a fogvatartással összefüggő ügyében – a kérelem vagy a bejelentés tárgyának megjelölése nélkül – személyes meghallgatást kérhet a fogda parancsnokától vagy a fogvatartásért felelőstől, hozzájuk írásban is közvetlenül fordulhat.” A melléklet a fogvatartottnak a befogadás során átadott 12. oldalas tájékoztató része. A panaszjogra, a fogvatartási hely által elvárt magatartási szabályokra illetve a kapcsolattartási lehetőségeikre vonatkozó tájékoztatót a fogvatartott magánál tarthatja. A fogvatartott a panaszát írásban a fogdaőrtől kért kérelmi lapon vagy rendőri bántalmazás panasz esetén azonnal előterjesztheti.

A Fogdán 2017. évben nem volt panasz rendőri bántalmazásra. A legutolsó ilyen panaszt 2014. 12.17-én rögzítettek a „Rendőri Bántalmazás Panaszok” feliratú dossziében.

A CPT 2. általános jelentése³² szerint a hatékony panasztételi és vizsgálati eljárások jelentik a bántalmazás elleni legjobb védelmet. A fogvatartottak részére panasztételi lehetőségeket kell biztosítani az adott fogvatartási rezsimen belül és kívül is, aminek magában kell foglalnia a négy szemközti érintkezés lehetőségét az illetékes hatóság képviselőjével. A CPT különös súlyt helyez arra a követelményre, hogy minden fogvatartási helyet rendszeresen meglátogasson egy független testület is.

A fogdaparancsnok azt nyilatkozta, hogy nem tűri el a bántalmazást, és ezt a beosztottai is tudják róla, mert ezt egyértelművé teszi számukra az intézkedéseiben. Állítását a 2017. július 31-én keletkezett és a Fogdán rendelkezésünkre bocsátott ügyészégi törvényességi ellenőrzésről szóló feljegyzés is megerősítette, amely szerint a fogvatartottak a fogva tartás körülményeit nem sérelmezték, embertelen, megalázó bánásmód részesei nem voltak, illetőleg telefonálással, levelezéssel, csomagküldéssel kapcsolatosan sem nem volt panaszuk.

A Fogdán panaszkezeléssel és a fogvatartottak tájékoztatásával kapcsolatban a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.8. Bánásmód általában

³¹ Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény.

³² CPT/Inf (92) 3, 54. pont

A látogatócsoport benyomása szerint a Fogda őrsemélyzete általánosságban megfelelően bánik a fogvatartottakkal. A parancsnoki interjúból kiderült, hogy az előzetes letartóztatásban lévőket, amennyiben vállalnak házimunkát a Fogdán, egy kicsit még mozgatni is tudják, hogy a zárkai tétlenség ne örölje fel őket. A fogvatartottakkal készített interjúk megerősítették, hogy a Fogdán belüli mozgatás során nem bilincselik meg őket.

A fogvatartottak bántalmazást, fenyegetést vagy visszaélést jelentő szituációkról nem számoltak be. Szerintük némelyik őr túl harsány. Az egyik fogvatartott megalázonak tartotta, amikor valamelyik őr azt kiabálta, hogy „*itt fogsz megrohadni*”, és sérelmezte, hogy az egyik nyomozati cselekmény során azt mondták neki a nyomozók, hogy jobban jár, ha beismerő vallomást tesz, mert felfüggesztettet fog kapni és 72 órán belül kinn van.

A fogvatartottra történő rákiabálás, a lekezelő, lealacsonyító verbális kommunikáció elfogadhatatlan eljárás a rendőrség hivatásos állománya részéről. A fogvatartott elmondta, hogy fél a retorziótól, vagyis attól, hogy amennyiben nem tesz beismerő vallomást, nem fogják őt kiengedni a Fogdáról.

A CPT 12. Általános Jelentésében kitért arra, hogy a „*kínzás és egyéb bántalmazás megelőzése szempontjából alapvető fontosságú olyan nyomozási módszerek kialakítása, amelyek képesek csökkenteni a beismerő vallomásoknak, illetve a kiballgatásokon szerzett bizonyítékoknak és információknak a súlyát a vádlottat érintő ítélet meghozatalában.*”³³

A fogvatartottak emberi méltóságát sértő, lealacsonyító verbális kommunikáció veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

2.9. Személyzet

A Fogda 20 fős állománytáblával rendelkezik, ebből 19 hivatásos, 1 közalkalmazott, aki a takarítást végzi. Az állomány 12-24/12-48-as váltásos munkarendben dolgozik. Általában 1 őrparancsnok és 2 fogdaőr van szolgálatban. A látogatáskor az egyik fogdaőr nő volt.

A fogdaszemélyzetben volt olyan is, aki a Fogdán csak helyettesített, 2 kísérő őr napi rendszerességgel be volt osztva fogdaőri szolgálatra is, helyettesítve a fogdaőröket. Az őrök 2 hetet fogdaőrként, majd 2 hetet kísérő őrként dolgoznak a kiegészítő elkerülése miatt. A szolgálat megszervezésekor törekedtek arra, hogy mindig legyen szolgálatban egy nő, aki az esetleg érkező női fogvatartottat átvizsgálja.

A rendőri pihenő-étkezőben egy kb. 6 személyes asztal körül megdöbentően lehasznált székek voltak. Az asztal állapota is kívánnivalót hagyott maga után. A helyiségből közvetlen és állandó átjárás volt egy ajtón keresztül az őrparancsnoki helyiségbe, ahol a fogdai telefonközpont üzemelt. A szolgálatban lévő őrsemélyzet a feladatellátása során – akár kétpercenként is – szükségszerűen itt közlekedett.

Az őrsemélyzet számára nem volt sem nemek szerint elkülönített öltöző, sem zuhanyzó. A személyzeti öltözőt összesen kb. tíz ember használta, ahol nem volt elég hely mindenki számára. A nők csak a férfi kollégáikkal felváltva tudták az öltözőt használni. A helyiségben, melynek alapterülete kb. 11,09 m², két pad és a fal mellett egymásra pakolt kopott és lehasznált öltözőszekrények voltak. Az egyik szekrényajtón egy közismert színésznő fotójának kiegészítéseként szexuális tartalmú rajz volt látható. Bár az őrsemélyzet női tagja otthon öltözik és tusol, a női személyzettel közösen használható öltőhelyiségben illetve egyáltalán a Fogda helyiségeiben ez nem elfogadható.

A személyzet munkavégzési körülményei megdöbentő állapotban voltak. A pihenő-étkező helyiség kulturált étkezésre vagy pihenésre alkalmatlan és nem elfogadható az sem, hogy nincs külön női öltöző és tusoló.

Az őrsemélyzet mindennapi munkájának során a kulturált pihenés, étkezés lehetőségének és a női őrsemélyzet elkülönült öltözködéséhez, tisztálkodásához szükséges tárgyi feltételek hiánya, – figyelembe véve azt

³³ CPT/Inf (2002) 15, European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) 12th General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 2001, forrás: <https://rm.coe.int/1680696a76>, 35. pont

is, hogy a személyzet fokozott lelki megterheléssel járó munkát végez – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat, ami veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz valamint a fogvatartottak az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, és az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jogainak érvényesülését.

Az őrszemélyzet tagjai a derekukon bilincset, gázspray-t és rendőrbotot hordtak. Állításuk szerint a Fogdán kényszerítő eszköz alkalmazására általában nincs szükség. Ha kihallgatásra kísérik valamelyik fogvatartottat, akkor tesznek rá bilincset vezetősíjjal, egyébként a fogdán történő belső mozgás – fürdés vagy séta céljából – bilincs használata nélkül történik.

A látogatócsoport a bilincs, gázspray és rendőrbot viselése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszautasításra utaló körülményt nem észlelt.

3. Összefoglalás

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontja értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásainak célja, hogy szükség esetén megerősítse a fogvatartási helyeken tartózkodó „személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.”³⁴

A Fogdán a látogatócsoport az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 1. cikkében meghatározott kínzási cselekményre utaló körülményt nem észlelt.

Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 2. és 16. cikke az államot arra kötelezi, hogy a joghatósága alatt álló területen hathatós intézkedéseket tegyen a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés ellen. A CPT útmutatásai szerint a rendőrség által fogvatartott személy esetében a velük való rossz bánásmód megelőzése érdekében biztosítani kell annak lehetőségét, hogy fogvatartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik felet (családtag, barát, konzulátus) haladéktalanul értesítse, az ügyvédhez való jogot és azt, hogy egy általa kiválasztott orvos (a rendőrhatalóság által biztosított orvosi vizsgálaton túlmenően) vizsgálatát kérhesse.³⁵

Veszélyezteti az Alaptörvény III. cikke szerinti kínzás, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetés tilalmának érvényesülését, hogy sem a kötelező egészségbiztosítási ellátásról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet, sem az 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet, sem más jogszabály nem biztosítja annak lehetőségét, hogy a fogvatartottak (örizetbe vett, előzetesen letartóztatott, elzárásra utalt, szabadságvesztés büntetést töltő személyek), valamint a rendőrség által előállított személyek az általuk választott orvos vizsgálatát kérhessék.

A CPT 1994. novemberi magyarországi látogatásáról készített jelentésében foglalt ajánlások szerint biztosítani kell, hogy a fogvatartottak naponta legalább egy órát a szabad levegőn tartózkodjanak.³⁶ Az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 20. §-a értelmében a fogvatartott a szabad levegőn való tartózkodásra naponta 1 óra időtartamban ellenőrzés mellett jogosult, amit a Fogdán az erre célra kialakított un. sétáló szobában tud eltölteni.

A zárkákban látott sajátos ablaknyitó szerkezet és annak kezelhetősége balesetveszélyes illetve önsértés okozására alkalmas.

A Fogdán az élelmiszer szállításának és a mosogatószer használatának gyakorlata az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi egészséghez fűződő joggal összefüggő visszautasítást okozott.

A Fogda őrszemélyzete motivált a fogvatartottak emberséges, empátikus ellátására illetve őrzésére, de az életmentő beavatkozások alkalmazásához megfelelő képzettséggel nem rendelkezik.

³⁴ Lásd még az Alaptörvény III. cikkét.

³⁵ CPT/Inf (92) 3, 36-37. pont.

³⁶ CPT/Inf (96) 5, 37. és 39. pont

A különféle életmentő és egyéb orvosi eszközök, fertőtlenítő, egyszer használatos védőkesztyű hiánya, a hiányos felszereltség nem csak a fogvatartottak egészségügyi ellátását, hanem az egészségügyi szolgálat dolgozóinak egészségét is veszélyezteti.

A fogvatartottak egészségügyi ellátásának minősége, a tárgyi feltételek hiánya, az egészségügyi dolgozók egészségmegőrzését is ellehetetlenítő körülmények, a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathatnak, ezért veszélyeztetik az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A befogadás során végzett orvosi vizsgálatok során hivatalos vizsgálat nem volt, de bizonyos esetekben a fogvatartottaknak meztelenre kellett vetkőzni majd előre kellett hajolniuk.

A Fogdán alkalmazott vizsgálat a motorzás szabályainak fogdai befogadás esetén jogszzerű alkalmazása helyett, a fedetlen altesttel történő guggoltatást választotta vizsgálati módszerként, – ami nem csak a szemrevételezést végző orvos, hanem a jelen lévő őr számára is láthatóvá teszi a fogvatartott nemi szervét és végbélnyílását – ezért az Alaptörvény III. cikke szerinti megalázó bánásmóddal összefüggő visszaélést okoz.³⁷

Napi szintű dilemmaként fogalmazódik a fogda személyzete számára a biztonság valamint az emberi jogok tiszteletben tartásának és védelmének egyidejű érvényesítése. Az orvosi vizsgálatok során az azonos nemű rendőr, a vizsgálóhelyiség ajtajában állt vagy a behajtott ajtón túl, a helyiségen kívül várakozott. A rendőrök az említett gyakorlatot, az egészségügyi személyzet kérésére alkalmazzák, akik a saját biztonságuk érdekében kérik, hogy a rendőr hallótávolságon belül várakozzon.

A fogdaorvos tájékoztatja az őrparancsnokot a fogvatartott egészségügyi állapotáról, amennyiben ez az őrzési-megfigyelési feltételeket befolyásolhatja, majd az orvosi vélemény egy példánya a fogvatartott anyagába kerül. A dokumentumokat egy nyitott fa rekeszben tárolták a fogvatartott többi iratával együtt az őrparancsnoki irodában, amelyek ily módon az őrszemélyzet tagjai számára is hozzáférhetőek.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 15. §-ának (4) bekezdése alapján a fogvatartottra vonatkozó egészségügyi dokumentációval kapcsolatos iratbetekintésre és másolat kiadására az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Eütv. 24. §-ának (2) bekezdése alapján az egészségügyi dokumentációval az egészségügyi szolgáltató, az abban szereplő adattal a beteg rendelkezik. Ugyanezen szakasz (8) bekezdése szerint a beteg egészségügyi ellátásának befejezését követően csak a beteg által adott teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratban felhatalmazott személy jogosult az egészségügyi dokumentációba való betekintésre, és arról másolat készítésére.

A CPT a 2003-ban³⁸ tett látogatása alkalmával készített jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a fogvatartottak egészségügyi adatait szigorúan bizalmas módon kell kezelni.

A fogvatartottak egészségügyi dokumentumainak a fogvatartott többi iratával együtt történő kezelése és a személyzet részére hozzáférhetővé tétele a jogszabályi előírásnak nem felel meg,³⁹ ezért veszélyezteti az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében foglalt személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését. A jogsértő helyzet orvoslása érdekében a nyitott fa rekesz, tárolási módot másfajta, láthatóan is bizalmasabb kezelést lehetővé tevő megoldással szükséges felváltani.

A Fogda gépjármű parkjába tartozó, KSR-281 forgalmi rendszámú fogvatartott-szállító jármű ellenőrzése kapcsán, az FMRFK vezetése lépéseket tett a fogvatartotti üléstérből hiányzó biztonsági övek beszerelésére. A vonatkozó jogszabály hatálybalépését megelőzően forgalomba helyezett kényszerszállító jármű 2025. december 31-ig átalakítási engedély nélkül, – vagyis a biztonsági övek nélkül is – részt vehet a közúti forgalomban.

A szolgálati szállító gépjárműben a biztonsági feltételek hiánya, a fogvatartotti utastérben a biztonsági övek hiánya veszélyezteti a fogvatartottak testi épségét, ezért veszélyezteti az Alaptörvény XX. cikkében biztosított rögzített testi és lelki való jog, és az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A fogdán dolgozó őrszemélyzet általában humánusan bánt a fogvatartottakkal, akik sem bántalmazásra, sem fenyegetésre, sem más visszaélésre nem panaszkodtak. Az egyik fogvatartott sérelmezte, hogy azt

³⁷ A fogvatartottak meztelen alsótesttel történő leguggoltatása kapcsán lásd az AJB 3685/2016. számú jelentésem.

³⁸ CPT/Inf (2004) 18, 24. pont

³⁹ 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 15. § (4) bekezdés

kiabálta valamelyik őr, hogy itt fogsz megrohadni és azt is, hogy nyomozati cselekmény során azt közölték vele rendőrök, hogy jobban jár, ha beismerő vallomást tesz, mert akkor felfüggesztettet fog kapni és 72 órán belül kinn van. A fogvatartottra való rákiabálás és a megalázó hangnem elfogadhatatlan eljárás a rendőrség hivatásos állománya részéről.

A fogvatartottak való bánásmód során a lekezelő, lealacsonyító hangnem alkalmazása veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A rendőri pihenő-étkező megdöbbenően leromlott állapota illetve az, hogy a női őrszemélyzet számára nincs külön női öltöző vagy tusoló, feltétlen orvoslást kívánnak az FRMFK vezetése részéről.

Az őrszemélyzet rossz munkavégzési körülményei - figyelembe véve azt is, hogy az őrszemélyzet fokozott lelki megterheléssel járó munkát végez – a személyzet tagjainak vonatkozásában veszélyeztetik az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A kulturált, emberhez méltó pihenés, étkezés lehetőségének, és a női őrszemélyzet elkülönült öltözködésének, tisztálkodásának vonatkozásában a tárgyi feltételek hiánya a fogvatartottakkal való bánásmódra is kibathat, ami veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A kirendelt védők a fogvatartottakkal csak a feltétlenül szükséges mértékben és gyakorisággal kommunikálnak. Minimális tájékoztatást nyújtanak bűnügyi védőként a laikus, védekezési, eljárási lehetőségeiről ismeretekkel nem rendelkező fogvatartott személyek számára illetőleg az elsődleges kihallgatásokon általában nincsenek jelen.

Ez a gyakorlat veszélyezteti az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében írt védelemhez való jog érvényesülését.

A női fogvatartottak befogadása során, a Fogdán az azonos nemű őr jelenlétére, az elkülönített elhelyezésre, a fogvatartott terhes nők megkülönböztetett élelmezésére szigorúan ügyelnek.

A látogatócsoport a Fogdán a női fogvatartottak helyzetével kapcsolatban visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény 13. cikke alapján az államnak biztosítania kell bárkinek, aki azt állítja, hogy a joghatósági területén, az egyezményben tiltott rossz bánásmódnak „vetették alá azt a jogot, hogy panasszal élhessen az adott állam illetékes hatóságainál, amelyek azonnal és részrehajlás nélkül megkezdik ügyének a kivizsgálását.”⁴⁰

A fogvatartottak írásban és szóban is előterjeszthették panaszukat a Fogdán. A Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata 11. melléklete tartalmazza, hogy a „fogvatartott a fogvatartással összefüggő ügyében – a kérelem vagy a bejelentés tárgyának megjelölése nélkül – személyes meghallgatást kérhet a fogda parancsnokától vagy a fogvatartásért felelőstől, hozzájuk írásban is közvetlenül fordulhat.” Ez a melléklet a fogvatartottnak a befogadás során átadott 12. oldalas tájékoztató része. A fogvatartott a panaszát írásban a fogdaőrtől kért kérelmi lapon vagy rendőri bántalmazás panasz esetén azonnal előterjesztheti.

A Fogdán a panaszkezeléssel és a fogvatartottak tájékoztatásával kapcsolatban a látogatócsoport visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

⁴⁰ Az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény.

4. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem az országos rendőr-főkapitányt,

1. intézkedjen, hogy a nemzeti megelőző mechanizmus az Ajbt. 39/B §-ában előírt feladatait, illetve hatáskörét a rendőri állomány megismerje.

II. Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjét, hogy gondoskodjon

2. a Fogdában az őrszemélyzet kulturált munkavégzési, étkezési körülményeinek megteremtéséről;
3. a zárkák speciális ablaknyitó szerkezetének cseréjéről, a baleset és önsértés megelőzésére alkalmas megoldás kialakításával;
4. a Fogda orvosi rendelőjéből hiányzó életmentő eszközök beszerzéséről, és biztosítsa, hogy az őrszemélyzet az életveszély elhárítására irányuló eszközök szakszerű kezeléséhez szükséges ismereteket megszerezze.
5. arról, hogy a Fogdán fogvatartottak egészségügyi és egyéb személyes adatait nyitott fa rekeszek helyett elzárva tárolják;
6. arról, hogy a KSR-281 forgalmi rendszámú fogvatartott-szállító jármű fogvatartotti ülésterébe a biztonsági öveket beszereljék;
7. arról, hogy az alárendeltségében működő munkatársai a fogvatartottakkal való bánásmóddal és emberi jogaikkal kapcsolatos képzéseken, továbbá konfliktus- és agressziókezeléssel kapcsolatos tréningeken vegyenek részt;
8. arról, hogy a fogvatartottak számára készült étel kiszállítása speciális kialakítású ételszállító járművel történjen;
9. arról, hogy az elvárható speciális baktericid, fungicid hatású mosogatószereket használják, és az ételszállító badellákat a Fogda folyosón ne a földön tárolják.⁴¹

Budapest, 2018.

Székely László

⁴¹ Ld. 10. kép

Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogdájának folyosója (1)

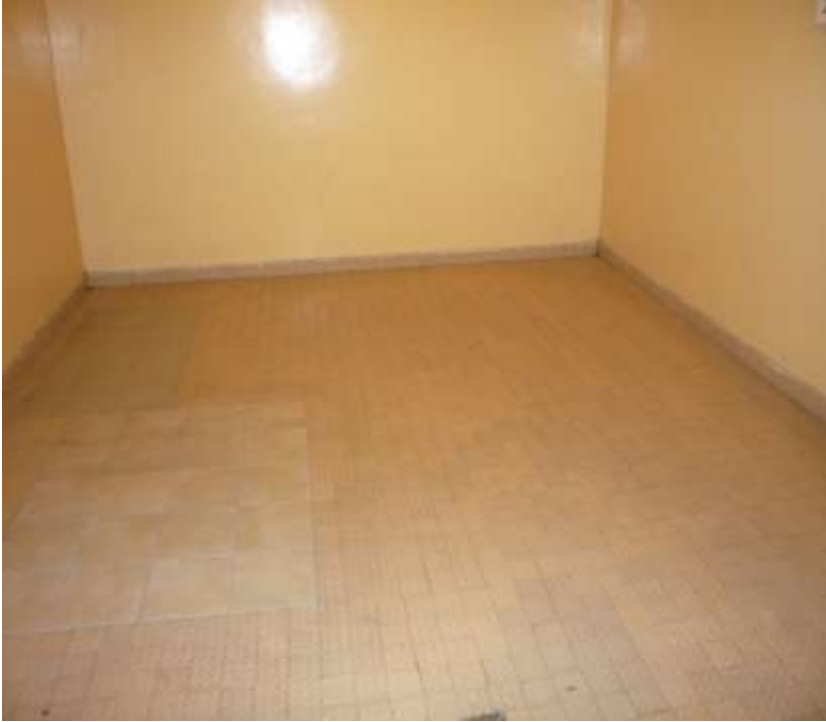
A szolgálati pihenő-étkezőben a kapcsolószekrény tetején tárolt ablaknyitó pedálkarok és a használaton kívüli gumibotok (2)

A zárkákban látható ablaknyitó szerkezet (3)

Szabadlevegőn tartózkodásra kijelölt sétáló helyiség bejárata és lent maga a helyiség illetve a szellőzést jelentő rácsos nyitott ablakok (4)

Szabadlevegőn tartózkodásra kijelölt sétáló helyiség és a szellőzést jelentő rácsos nyitott ablakok (5)-(6)

Zárkákban látható műanyag ágytest és szivacsbetétek (7)

Az őrszemélyzet részére kialakított – biztonsági övel felszerelt - fotelszerű ülés a szállító járműben (8)

Fogvatartotti üléstér – zárkarész - kapaszkodóval, biztonsági öv nélkül a szállító járműben (9)

Ételszállító badellák a Fogda folyósón (10)